

Remiss av promemorian Ny kärnkraft i Sverige – ett första steg

Gävle kommuns yttrande

Sammanfattning

Gävle kommun

- delar den bedömning som Sveriges kommuner- och regioner (SKR) gör,
- ser behovet av en tryggad energiförsörjning och ökad elproduktion,
- framhåller utmaningen att hantera ett brett spektrum av planerings, säkerhets- och infrastrukturfrågor som alla kräver en samordning och nära samverkan mellan kommun, region och staten i form av en rad olika myndigheter vid etablering av kärnteknisk verksamhet på nya platser,
- ser det som en grundläggande förutsättning att en kommun genom beslut i kommunfullmäktige fortsatt ska ha ett avgörande inflytande i frågan om en anläggning för kärnteknisk verksamhet/ kärnkraftsreaktor ska få etableras i kommunen. Även grannkommuner behöver inkluderas i processen då dessa berörs på flera sätt,
- anser att konsekvensbeskrivningen för kommunerna är ofullständig. Det saknas beskrivning av den omfattande uppgiften att delta i statens planering och övning för hantering av en eventuell kärnteknisk olycka och efterföljande sanering, samt behov av egen planering för samhällsviktig verksamhet vid en eventuell olycka. Detta kan beröra fler kommuner i närområdet. Utökade krav kommer även ställas på kontroll av dricksvatten. Konsekvensbeskrivningen har heller inte beaktat totalförsvarsaspekter, terrorhandlingar och risker vid ett väpnat angrepp på Sverige.

Synpunkter

Gävle kommun lämnar i det följande synpunkter som rör komplexiteten i frågan om att etablera kärnkraft på nya platser i Sverige.

Gävle kommun ser en robust energiförsörjning som avgörande för konkurrenskraft, klimatomställning och välfärd. Industrins gröna omställning och elektrifieringen av transportsektorn förutsätter en kraftig expansion av elproduktionen under de närmsta decennierna.

Särskilda frågor om risk och säkerhet

Kärnkraften aktualiserar särskilda frågor om risker och säkerhet. Det handlar såväl om risker och säkerhetsfrågor som behöver hanteras inom och kring en anläggning som risker och säkerhetsfrågor som berör anläggningens närmare omgivning, men också ett betydande influensområde som sträcker sig utanför landets gränser. Erfarenheterna från tidigare allvarliga olyckor i Europa, USA och Japan med stora omgivningskonsekvenser liksom konsekvenserna av skeendena i krigets Ukraina behöver tas till vara och analyseras inför beslut om nya kärnkraftsanläggningar. De återkommande driftstörningarna vid befintliga anläggningar i Sverige och övriga Europa till följd av slitage och förhöjda risker visar också att det fortsatt finns skäl att noga överväga vilka tekniska lösningar och

säkerhetssystem som måste tillkomma för att få till stånd en trygg och hållbar energiförsörjning. Redan idag finns svårigheter med att i tillräcklig omfattning skydda de anläggningar som är etablerade, något som blir mycket mer komplext vid en utbyggnad av fler anläggningar på spridda platser.

Konsekvensbeskrivningen har inte beaktat totalförsvarsaspekter, terrorhandlingar och risker vid ett väpnat angrepp på Sverige. Det finns även skäl att avvakta Strålsäkerhetsmyndighetens näraliggande regeringsuppdrag som ska redovisas den 28 februari och 31 juli 2023.¹

Konsekvenser för räddningstjänst och skydd mot olyckor

Promemorians konsekvensbeskrivning för kommunerna är ofullständig. Etablering av kärnkraftverk medför krav på berörd kommun och grannkommuner. Lagen om skydd mot olyckor ställer krav på kommunerna att delta i länsstyrelsernas planering för räddningstjänst vid och efterföljande sanering från eventuella utsläpp från kärnkraftverk och andra kärntekniska anläggningar samt att delta i övningar för sådan räddningstjänst och sanering. Detta berör fler delar av kommunen än dess organisation för kommunal räddningstjänst. Statens förväntan på kommunerna är hög i dessa avseenden, utan att någon ersättning ges till kommunerna för planeringen. Däremot har kommunen rätt till skälig ersättning om den har medverkat i statlig räddningstjänst, såsom vid utsläpp från kärnteknisk anläggning eller vid sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen eller vid övningar i sådan räddningstjänst eller sådan sanering.

För befintliga kärnkraftverk gäller att kommuner inom en beredskapszon om ca 25 km från kärnkraftverket ska delta i planeringen. Kommuner inom en planeringszon om ca 100 km ska bistå länsstyrelsen i arbetet med strålningsmätning. Detta innebär att fler kommuner påverkas än den där kärnkraftverket etableras.

Utöver att delta i länsstyrelsens planering behöver kommunerna också planera hur de ska kunna hantera egna samhällsviktiga verksamheter vid en eventuell olycka vid kärnkraftverket.

Konsekvenser för dricksvattenkontroll

Enligt Euratomdirektivet 2013/51 krävs omfattande analyser av den joniserande strålningen i dricksvattnet. Inrättande av nya anläggningar för kärnkraft torde innebära att fler vattenverk omfattas av särskilda regler avseende provtagning och analysering av så kallad indikativ strålning. Exempelvis ska total alfa- och betaaktivitet samt tritium mätas mer noggrant. Dessutom kommer troligen fler kommuner att behöva ta fram särskilda förfaranden avseende säkrande av hushållsvatten exempelvis genom rutiner för lokala tillsynsmyndigheter och dricksvattenproducenter.

Omfattande planeringsprocess

Gävle kommun vill påminna om den omfattande planerings- och prövningsprocessen som föregick etableringarna i Barsebäck, Forsmark, Oskarshamn och Ringhals.

De kommuner som kan bli aktuella för etableringar åläggs ett omfattande ansvar under såväl samrådskedje, planprocess samt under hela reaktorns livslängd vad det gäller såväl planeringsresurser, säkerhetsarbete samt markfrågor som exempelvis omlastning av kärnavfall. Detta ansvar måste åtföljas av finansiering för kommunerna. I beaktande måste även tas att med de nya planeringszonerna inbegrips kommuner inom 10 mils radie från kärnkraftverken, vilka har ett kraftigt utökat ansvar för samordning, beredskap, skyddsutrustning, evakuering mm i händelse av läckage eller liknande. Även här krävs finansiering för kommunernas uppgifter.

Den sammanhörande tillståndsprocessen utifrån ett antal olika lagstiftningar blir mycket omfattande och kräver många och svåra överväganden. En samordning och nära samverkan kommer därför att krävas mellan kommun, region och staten i form av en rad berörda myndigheter. Att en sådan samordning och nära samverkan sker är ytterst regeringens ansvar.

Kommunal tillstyrkan

En kommuns tillstyrkande genom beslut i kommunfullmäktige krävs idag för att regeringen ska få tillåta anläggningar för kärnteknisk verksamhet, inklusive kärnkraftsreaktorer. En sådan tillstyrkan är att betrakta som ett kommunalt veto och är enligt Gävle kommun en grundläggande förutsättning för att en anläggning för kärnteknisk verksamhet/kärnkraftsreaktor ska kunna etableras i kommunen. Gävle kommun vill framhålla att även grannkommuner behöver inkluderas i processen då dessa berörs på flera sätt, exempelvis genom åtaganden att delta i planeringen för och bistå i statlig räddningstjänst vid utsläpp från kärnkraftverk.

ⁱ [Uppdrag om utveckling av regelverk och andra åtgärder för befintlig och framtida kärnkraft - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/uppdrag/2017/04/uppdrag-om-utveckling-av-regelverk-och-andra-avgifter-for-befintlig-och-framtida-karnkraft)